

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اصلاح ساختار حکمرانی بر بنای داده

مقام معظم رهبری

**یکی از موارد ضروری برای برطرف کردن موانع و ایجاد اصلاحات ساختاری، راه
اندازی و ساماندهی اطلاعاتی و اتصال این سامانه‌ها به یکدیگر است.**

دیدار با هیات دولت، شهریور ۱۴۰۰

فهرست مطالب

- داده و اطلاعات در اسناد بالادستی
- آسیب‌شناسی وضعیت داده در کشور و راهبردهای وزارت اقتصاد
- الگوهای عملیاتی آغاز شده در وزارتخانه

مفهوم حکمرانی اقتصادی داده‌مبنا

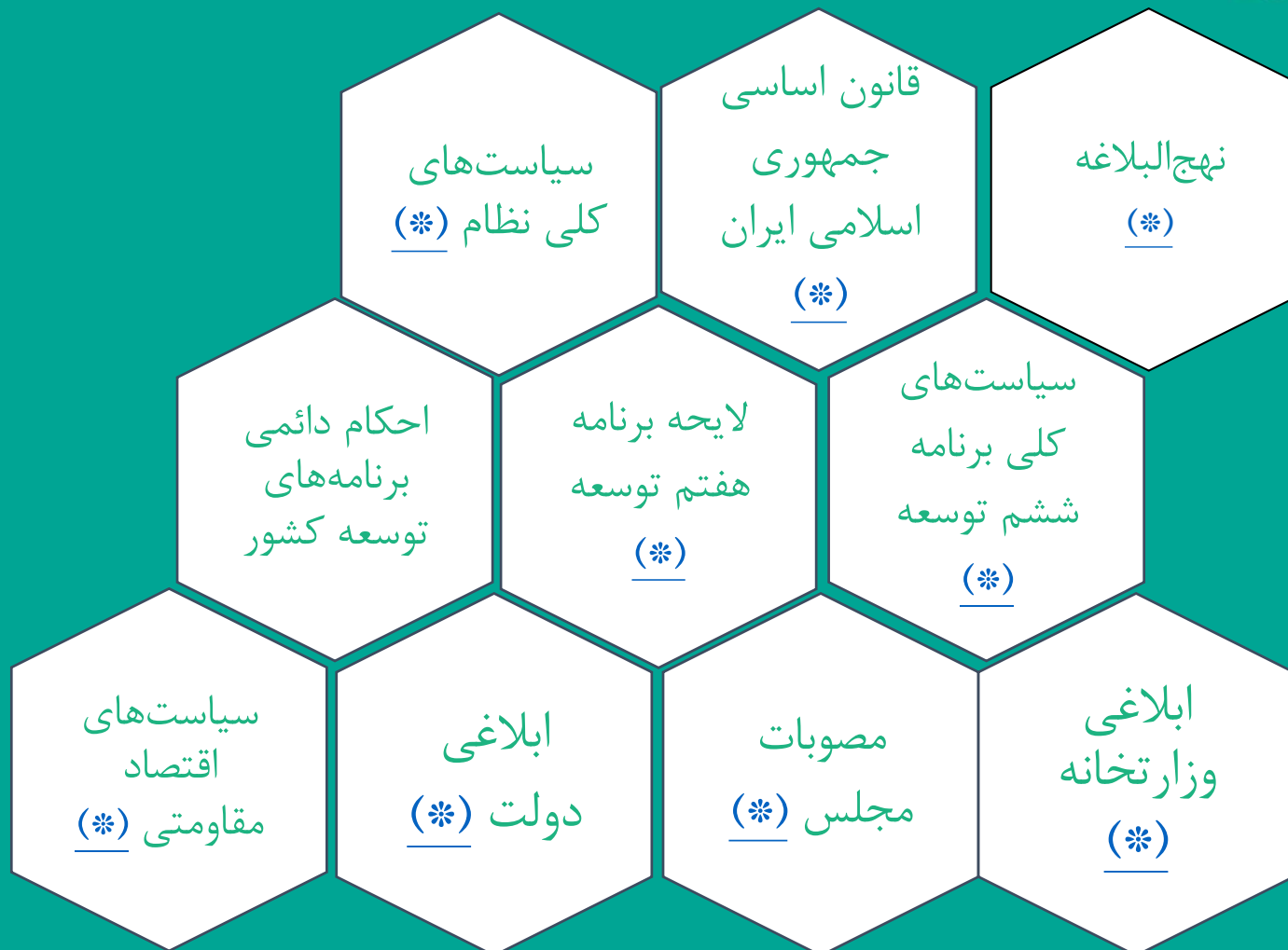
توانمندسازی کشور برای مدیریت اقتصادی

از طریق بهره‌برداری مناسب از دارایی‌های داده‌ای اقتصادی

داده در اسناد بالادستی

نهج البلاغه

قاعده اصحار

دولت مشرف

شفافیت کامل فعالیت‌های دولت برای مردم

نامه ۵۳

• آگاهی از احوالات اقتصادی مردم
(اجرای عدالت از طریق شناسایی افراد)

• شناسایی فساد

وَإِنْ ظَنَنْتَ الرَّعِيَّةَ بِكَ حَيْفًا فَأَصْحِرْ لَهُمْ بِعُذْرِكَ،
وَأَعْدِلْ عَنْكَ ظُنُونَهُمْ بِإِصْحَارِكَ

سیاست‌های کلی برنامه ششم

- بند (۳۱): استقرار نظام جامع و کارآمد آمار و اطلاعات کشور

سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی

- بند (۱۱): شفاف‌سازی و به‌هنگام‌سازی آمار و اطلاعات و تسهیل دسترسی به آن و اطلاع‌رسانی در مورد ابعاد و فرصت‌های سرمایه‌گذاران و سرمایه‌گذاری در رشته‌های مختلف و مقابله جدی با استفاده از هر گونه دسترسی اطلاعاتی ویژه.

سیاست‌های اقتصاد مقاومتی

- بند (۱۹): شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...

قانون اساسی

- اصل ۶۹: علنی بودن مذاکرات مجلس
- اصل ۱۶۵: علنی بودن دادگاه‌ها

سیاست‌های کلی برنامه ششم

- بند ۴۰: استقرار نظام جامع، یکپارچه، شفاف،
کارآمد و چندلایه‌ی تأمین اجتماعی کشور

برنامه هفتم

ماده ۱۰۷ بند چ - تکلیف کلیه دستگاه‌ها به تکمیل **پایگاه‌های اطلاعاتی پایه** مربوط به خود

ماده ۲۷ بند ج - الزام بانک مرکزی و کلیه بانکها، پاسخگویی برخط به درخواستهای داده‌ای سازمان
امور مالیاتی کشور

ماده ۱۶ بند الف - الزام تمام دستگاه‌ها به ثبت اطلاعات در **سادا**

مصوبات مجلس

قانون مالیات‌های مستقیم

ماده ۱۶۹ مکرر - به منظور شفافیت فعالیت‌های اقتصادی و استقرار نظام یکپارچه اطلاعات مالیاتی، پایگاه اطلاعات هویتی، عملکردی و دارایی مودیان مالیاتی شامل مواردی نظیر اطلاعات مالی، پولی و اعتباری، معاملاتی، سرمایه‌ای و ملکی اشخاص حقیقی و حقوقی در سازمان امور مالیاتی کشور ایجاد می‌شود.

قانون مبارزه با پولشویی

ماده ۶ - دفاتر اسناد رسمی، وکلای دادگستری، حسابرسان، حسابداران، کارشناسان رسمی دادگستری و بازرسان قانونی مکلفند اطلاعات مورد نیاز در اجراء این قانون را که هیأت وزیران مصوب می‌کند، حسب درخواست شورای عالی مبارزه با پولشویی، ارائه نمایند

قانون مدام

طبق ماده ۱۰ قانون مذکور مجموعه وزارت اقتصاد متولی بروزرسانی و اداره چهار پایگاه داده پایه به شرح ذیل است:
الف) پایگاه اطلاعات مجوزهای کسب و کار کشور
ب) پایگاه اطلاعات مالیاتی و مؤدیان کشور
ج) پایگاه اطلاعات مالی کشور
د) پایگاه اطلاعات اوراق بهادار (کدال و سجام)
الزام به تبادل داده

قانون ارتقای سلامت نظام اداری

ماده ۹: وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است:
الف - در اجرای وظایف قانونی خود به اعمال نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی اشخاص حقیقی و حقوقی اقدام و هرگونه سوء جریان را به همراه پیشنهادهای اصلاحی به مراجع ذی ربط منعکس نماید.

ابلاغی وزارتخانه

برنامه راهبردی وزارتخانه

پروژه: طراحی الگوی یکپارچه معماری
داده

ابلاغی دولت

سند تحول دولت مردمی

الف) چالش‌های نظام حکمرانی فناوری اطلاعات
چالش ۳: ضعف در حکمرانی داده و خدمات دولت هوشمند
عامل ۱: بخشی‌نگری دستگاه‌ها و رویکرد رقابتی و مالکیتی در
موضوع داده
راهبرد ۱: یکپارچه سازی نظام حکمرانی داده
عامل ۲: ناهماهنگی دستگاه‌های ذیربط برای استقرار دولت
هوشمند
راهبرد ۲: یکپارچه سازی نظام حکمرانی دولت هوشمند

ابعاد شفافیت

شفافیت دولت برای مردم

آگاهی مردم از عملکردهای دولت
(به جز مسائل امنیتی- شرح نامه ۵۰
نهج البلاغه)

آگاهی مردم از داده و آمار تولیدی دولت،
منطبق با حقوق شهروندی

شفافیت مردم برای دولت

حکمرانی با داده

حکمرانی بر داده

شفافیت دستگاه‌ها برای یکدیگر

اشتراک‌گذاری داده و آمار
برای انجام بهینه وظایف و در
راستای قوانین و مقررات

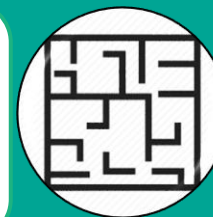

چالش	عنوان چالش
۱	احساس ناکارایی و فساد در دولت (بی‌اعتمادی به دولت) (*)
۲	احساس مالکیت (Data Ownership) سازمانی بر داده و عدم همکاری درون و بین‌دستگاهی (*)
۳	تمایل به عدم به اشتراک گذاری داده به بهانه محرمانگی (محرمانه‌انگاری داده) (*)
۴	عدم توجه به نیازمندی‌ها و اصرار بر دریافت داده‌های جدید (*)
۵	خطای بالای اصابت سیاستگذاری (*)
۶	تقنین کم عمق در حوزه داده (*)
۷	ناکارآمدی روش‌های مبتنی بر اجبارهای قانونی در تبادل داده (*)
۸	کمبود شدید متخصصین حوزه علوم داده (*)
۹	ناکارآمدی در تعریف، طراحی و بهره‌برداری از پروژه‌های کلیدی حوزه فناوری اطلاعات (*)
۱۰	جمع‌آوری، نگهداری و بهره‌برداری غیراستاندارد از داده‌ها (*)
۱۱	فقدان مدیریت کیفیت، نظارت و ارزیابی کیفیت داده‌ها (*)

احساس ناکارایی و فساد در دولت (بی‌اعتمادی به دولت)

چالش ۱

۱. عدم انتشار عمومی و مستمر داده‌های غیرمحرمانه (ناآگاهی از مواهب شفافیت)
۲. عدم انتشار عمومی داده‌ها بنا به پیش‌آمدهای روز جامعه

علل

۱. الزام به انتشار حداکثری داده (داده‌های مالی شرکت‌های دولتی و غیردولتی، دارایی‌های دولتی و ...)

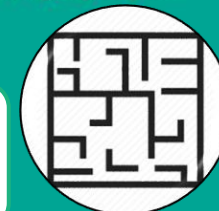
راهکار

چالش ۲

احساس مالکیت (Data Ownership) سازمانی بر داده و عدم همکاری درون و بین‌دستگاهی

۱. پنهان‌سازی ضعف دستگاه در کیفیت داده یا عملکرد

۲. فقدان دانش تخصصی در استفاده از داده

۳. عدم ارتباط موثر میان سیاستگذاران با مدیران فناوری اطلاعات

۴. عدم ارتباط موثر میان مدیران کسب و کار با یکدیگر و مدیران فناوری اطلاعات

علل

۱. تعریف خدمات دوسویه بر روی داده جهت افزایش تمایل به همکاری

۲. فرهنگ‌سازی باز بودن داده بین دستگاه‌های ذیربط (open data)

۳. اجرایی‌سازی قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی (مدام) به منظور نظام‌مندسازی تبادل داده

۴. فرهنگ‌سازی اشتراک داده در درون دستگاه براساس مقررات تنظیم شده

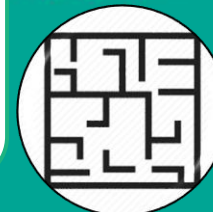

راهکار

تمایل به عدم به اشتراک‌گذاری داده به بهانه محرمانگی (محرمانه‌انگاری داده)

چالش ۳

۱. ضعف در یافتن نقطه بهینه میان امنیت و کارایی
۲. ضعف دانشی، انسانی و زیرساخت فنی در حوزه امنیت داده
۳. وجود رویکرد رقابتی و مالکیتی
۴. جلوگیری از مشخص شدن عملکرد نامناسب، فساد یا کیفیت داده

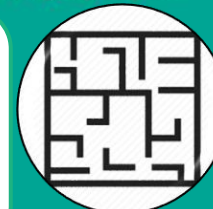
علل

۱. کاهش برچسب‌های محرمانه بر داده از طریق تدوین معیارهای شناسایی داده‌های دارای طبقه‌بندی
۲. اجرایی‌سازی ماده ۴ قانون مدام: داده‌ها و اطلاعات ملی با لحاظ مسائل امنیتی و با رعایت محرمانگی اطلاعات اشخاص در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است.

راهکار

چالش ۴

عدم توجه به نیازمندی‌ها و اصرار بر دریافت داده‌های جدید

علل

۱. عدم شناخت مناسب داده‌های فعلی
۲. عدم شناخت از نیازمندی‌های داده‌ای و اطلاعاتی دستگاه‌ها در تناظر با سیاست‌های کلان کشور

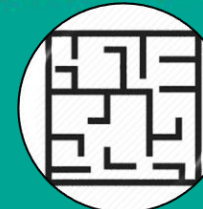
راهکار

۱. تهیه اسناد جامع اطلاعاتی و پایگاه‌های داده‌ای دستگاه‌ها
۲. نیازسنجی دوره‌ای از نیازهای داده‌ای

خطای بالای اصابت سیاست‌گذاری

چالش ۵

۱. ناکافی بودن داده‌های موجود و نقص در پوشش داده‌ای
۲. عدم دسترسی به داده‌های مناسب
۳. عدم استفاده کافی از داده‌های موجود

علل

۱. الزام به اتخاذ تصمیمات سیاست‌گذاری با تکیه بر داده‌های با کیفیت (سند پشتیبان داده‌مبنا)
۲. ارتقای سطح کیفیت داده و اطلاعات (دریافت گواهی‌نامه‌های مرتبط با IQAF)

راهکار

IQAF: Iran Quality Assurance Framework

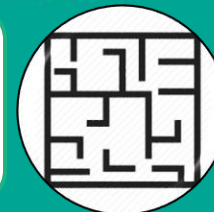
-ابلاغ شده توسط مرکز آمار ایران. در آئین‌نامه مدیریت کیفیت آمارهای رسمی، سه سطح گواهی اهتمام، تعهد و تضمین کیفیت نام برده شده است.

-گواهی اهتمام به کیفیت توسط سازمان بورس (به عنوان اولین در کشور) و گمرک دریافت شده است

تقنین کم عمق در حوزه داده

چالش ۶

۱. نیاز به تقنین عمیق تر در قوانین حریم خصوصی، امنیت داده و الگوی طبقه‌بندی داده (عادی، محرمانه و ...)
۲. عملیاتی نشدن بسیاری از مواد و مفاد قانون دوام (فقدان دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها و ...)
۳. برنامه‌ریزی ناصحیح در اجرای قانون مدام
۴. تنظیم قوانین و مقررات متناقض یا غیرهم راستا

علل

۱. پیشنهاد لوایح قانونی مرتبط (مشابه با GDPR در اروپا)
۲. برنامه‌ریزی برای مرحله‌گذار در اجرای قانون مدام جهت جلوگیری از توقف وظایف جاری دستگاه‌ها

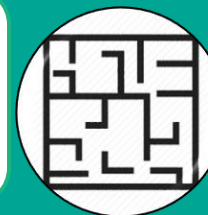

راهکار

ناکارآمدی روش‌های مبتنی بر اجبارهای قانونی در تبادل داده

چالش ۷

۱. شمولیت گسترده جرم‌انگاری عدم همکاری و ایجاد مقاومت در دستگاه اجرایی و قضایی

علل

۱. ایجاد شراکت‌های استراتژیک با بخش خصوصی

۲. فرهنگ سازی، ظرفیت سازی

۳. تعریف مصادیق محرمانگی

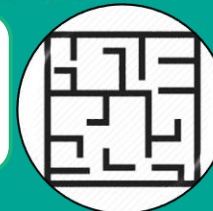

راهکار

کمبود شدید متخصصین حوزه علوم داده

چالش ۸

۱. عدم تناسب نظام جبران خدمات در بخش عمومی
۲. ضعف مهارتی و آموزشی در راستای رفع نیازمندی‌های کسب و کارها

علل

۱. تبدیل مشاغل مربوط به حوزه علوم داده از عمومی به تخصصی
۲. آموزش و توانمندی‌سازی هدفمند در حوزه علوم داده
۳. تنوع بخشی به شیوه‌های نگهداشت نیروی انسانی در این حوزه

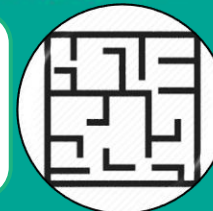

راهکار

ناکارآمدی در تعریف، طراحی و بهره‌برداری از پروژه‌های کلیدی حوزه فناوری اطلاعات

چالش ۹

۱. عدم مشارکت مناسب میان سطوح راهبردی، کسب و کار و فناوری اطلاعات
۲. واگذاری شرکت‌های دولتی فناوری اطلاعات با قابلیت راهبری پروژه‌های ملی

علل

۱. فرهنگ‌سازی برای افزایش مشارکت میان حوزه کسب و کار و فناوری اطلاعات
۲. همراستایی اهداف راهبردی با اهداف عملیاتی
۳. افزایش همکاری و هماهنگی میان بخش کسب و کار و فناوری اطلاعات با تشکیل ساختارهای موقت
۴. خروج شرکت‌های مستعد از لیست واگذاری

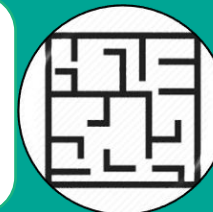

راهکار

جمع‌آوری، نگهداری و بهره‌برداری غیراستاندارد از داده‌ها

چالش ۱۰

۱. کیفیت پایین داده‌های فعلی و ناسازگاری داده‌ها در سامانه‌های مختلف
۲. یکپارچه نبودن سامانه‌های اطلاعاتی و بانک‌های داده‌ای
۳. استاندارد نبودن تعاریف، مفاهیم و منابع اقلام اطلاعاتی در سامانه‌ها و بانک‌های داده‌ای

علل

۱. تدوین و بومی‌سازی استانداردها و دستورالعمل‌های مرتبط با حکمرانی داده (BPM, GFS, ...)
 ۲. طراحی اطلس داده‌های اقتصادی (ناظر بر ابعاد فنی و اقتصادی داده)
 ۳. استانداردسازی تعاریف و مفاهیم
 ۴. بکارگیری استانداردها و دستورالعمل‌های بومی‌سازی شده
- BPM: Balance Of Payment Manual قابل استفاده در گمرک
- GFS: Government Finance Statistics قابل استفاده در خزانه

راهکار

فقدان مدیریت کیفیت، نظارت و ارزیابی کیفیت داده‌ها

چالش ۱۱

۱. فقدان دسترسی نظارتی به بانک‌های داده
۲. ضعف نیروی انسانی
۳. نبود ضمانت اجرایی مناسب برای پیاده‌سازی چارچوب مدیریت کیفیت و نظارت بر آن
۴. نبود بودجه مکفی برای پیاده‌سازی چارچوب مذکور
۵. محدود بودن دامنه شمول پیاده‌سازی چارچوب مدیریت کیفیت به آمارهای رسمی
۶. عدم تمرکز و جدیت دستگاه‌ها بر ارتقای کیفیت داده و آمار
۷. عدم وجود آئین نامه‌ها و دستورالعمل‌های لازم

علل

۱. پیاده‌سازی چارچوب مدیریت کیفیت داده و آمار مثل IQAF به نظام داده‌های اداری
۲. استفاده از ظرفیت شورای عالی فضای مجازی برای ایجاد ضمانت اجرایی
۳. به رسمیت شناختن متولی پیاده‌سازی چارچوب مدیریت کیفیت و دادن قدرت اجرایی از سوی شورای عالی فضای مجازی
۴. ایجاد تمرکز دستگاه‌های اجرایی بر کیفیت داده و آمار با ایجاد ساختارهای مرتبط در دستگاه‌ها
۵. توانمندسازی نیروی انسانی
۶. توسعه دامنه شمول پیاده‌سازی چارچوب مدیریت کیفیت از آمارهای رسمی به آمارهای حیاتی کشور

راهکار

- ❖ حذف تناقضات موجود میان راهبردها، سیاست‌ها
- ❖ همراهی اهداف راهبردی با اهداف عملیاتی
- ❖ تدوین، بازبینی و اصلاح قوانین و مقررات
- ❖ عملیاتی‌سازی مناسب قوانین و مقررات مناسب و همسو
- ❖ برنامه‌ریزی برای مراحل گذار در مرحله اجرا
- ❖ فرهنگ‌سازی برای افزایش مشارکت، همکاری و هماهنگی میان حوزه کسب و کار و فناوری اطلاعات و به طور کلی واحدهای درون و برون دستگاہی
- ❖ ایجاد شراکت‌های استراتژیک با درون و برون دستگاہ و بخش خصوصی
- ❖ ظرفیت‌سازی
- ❖ تدوین معیارها و مصادیق داده‌های دارای طبقه‌بندی
- ❖ توجه به نیازسنجی داده و آمار

- ❖ تدوین و بومی‌سازی استانداردها و دستورالعمل‌ها
- ❖ پیاده‌سازی استانداردها و دستورالعمل‌های بومی‌سازی شده
- ❖ استانداردسازی تعاریف و مفاهیم
- ❖ تدوین فراداده‌های مختلف براساس نیازمندی ذینفعان
- ❖ توجه به کیفیت در سیاست‌گذاری‌ها
- ❖ پیاده‌سازی چارچوب مدیریت کیفیت داده و آمار مثل IQAF در راستای ارتقای سطح کیفی داده و آمار
- ❖ افزایش شفافیت و پاسخگویی
- ❖ استفاده از ظرفیت شورای عالی فضای مجازی برای ایجاد ضمانت اجرایی جهت ارتقای سطح کیفی داده و آمار
- ❖ به رسمیت شناختن یک متولی برای پیاده‌سازی چارچوب مدیریت کیفیت در کشور و دادن قدرت اجرایی از سوی شورای عالی فضای مجازی

❖ ایجاد تمرکز دستگاه‌های اجرایی بر کیفیت داده و آمار با اتخاذ ساز و کارهای مورد نیاز مانند ایجاد ساختارهای

مرتبط در دستگاه‌ها

❖ توسعه دامنه شمول پیاده‌سازی چارچوب مدیریت کیفیت از آمارهای رسمی به آمارهای حیاتی کشور

❖ آموزش و توانمندی‌سازی هدفمند نیروهای انسانی

❖ اتخاذ ساز و کارهای نگهداشت نیروهای انسانی متخصص

❖ تبدیل مشاغل مربوط به حوزه علوم داده از عمومی به تخصصی

❖ جلوگیری از خروج شرکت‌های دولتی مستعد از لیست واگذاری

الگوهای عملیاتی آغاز شده

سازمان
امور
مالیاتی

سامانه جام

- دسترسی به اطلاعات صورتهای مالی
شرکتها
- تسریع در تشخیص مالیات

سامانه ستاره

- ایجاد شناسنامه داده‌ای
- جمع‌یکپارچه داده‌ها
- بسترسازی اجرای PIT

حسابداری واحد خزانه

خزانه‌داری کل کشور

کیف پول الکترونیکی

سامانه سادا

سایر سازمان‌ها

• تقویت نظام اعتبارسنجی

دفتر امور بانکی و
بیمه

• سیستم متمرکز مدیریت مالی

• انتشار گسترده صورت‌های مالی شرکت‌های دولتی

دفتر شرکت‌های
دولتی

• کدینگ یکپارچه خدمات بیمه‌ای

بیمه مرکزی

سایر سازمان‌ها

• معماری فناوری وزارتخانه و تهیه شناسنامه
داده‌های اقتصادی موجود در ستاد و دستگاه‌های
تابعه

مرکز فناوری وزارت اقتصاد

• اتاق امن

بورس

**مهم‌ترین ارزش‌ها در حکمرانی
اقتصادی داده مبتنی بر اساس
اسناد بالادستی**

❖ سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و انجام امور بر مبنای داده و آمار

❖ مشارکت و هماهنگی

❖ انطباق با قوانین و مقررات اثربخش

❖ ارتقای کیفیت داده و آمار

❖ شفافیت

❖ پاسخگویی

❖ حفاظت از حریم خصوصی اشخاص

پژوهشکده
امور اقتصادی
وزارت امور اقتصادی و دارایی

همایش اقتصاد ایران

اصلاح ساختارها، رفع ناترازی‌ها و
نقش آفرینی نوین در عرصه بین‌الملل

خداوندا! ما را از علم نافع و عمل صالح بهره‌مند و موفق بدار.